

ΨΕΥΔΟ-ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II, §1

Τὸ δὲ ὀπλιτικὸν αὐτοῖς, ὃ ἥκιστα δοκεῖ εὖ ἔχειν Ἀθήνησιν, οὕτω καθέστηκεν, καὶ τῶν μὲν πολλοῖν ἥττους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι καὶ ὀλείζουσιν, τῶν δὲ συμμάχων, οἳ φέρουσι τὸν φόρον, καὶ κατὰ γῆν κρατιστεύουσι, καὶ νομίζουσι τὸ ὀπλιτικὸν ἀρκεῖν, εἰ τῶν συμμάχων κρεῖττονές εἰσι.

Οι πεζικές τους επίσης δυνάμεις, οι οποίες φαίνεται ότι είναι πολύ λίγο αξιόμαχες στην Αθήνα, έτσι ακριβώς έχουν οργανωθεί, και πιστεύουν ότι οι ίδιοι είναι κατώτεροι σε σύγκριση με τους εχθρούς τους και αριθμητικά λιγότεροι, ενώ σε σύγκριση με τους συμμάχους τους, οι οποίοι καταβάλλουν τους φόρους, είναι και ισχυρότατοι στην ξηρά, αλλά και θεωρούν ότι το στράτευμα της ξηράς τους είναι αρκετό, αν αναδεικνύονται ανώτεροι από τους συμμάχους τους.

δ ἥκιστα δοκεῖ: το ρ. είναι προσωπικό. **οὕτω καθέστηκεν, καὶ...ἡγοῦνται:** η κλασσική και συνήθης σύνταξη είναι 'οὕτω..., ὥστε...'. Όμως στο δεύτερο μέλος αντί για δευτερεύουσα συμπερασματική βρίσκουμε κύρια πρόταση, όπως εδώ, αλλά και σε άλλους συγγ. 'ὥς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν κατὰ τάχος, Θουκ. 2,93' **ἥττους:** 'ἥττονας' αιτιατική πληθ., κατηγορούμενο. **σφᾶς αὐτοὺς:** υποκ. στο απαρέμφατο 'εἶναι'. **εἶναι:** αντικ. στο ρ. **ὀλείζουσιν:** κατηγορούμενο. Ο τύπος αυτός αποτελεί αρχαιότερο συγκριτικό βαθμό του επιθέτου 'ὀλίγος', και μαρτυρεῖται σε επιγραφή Αθηναϊκή του 418(;) π.Χ. ως 'ὀλείζω' (I.G.i², 76). **τῶν συμμάχων:** γενική συγκριτική στο 'κρατιστεύουσι'. **κρατιστεύουσι, καὶ νομίζουσι:** η παρουσία του 'δέ' στην γενική 'τῶν συμμάχων' δείχνει ότι η σύνταξη θα έπρεπε να συνέχιζε ως απαρεμφατική, εξαρτημένη από το ρ. 'ἡγοῦνται', όμως αλλάζει σε δυο κύριες προτάσεις. **τὸ ὀπλιτικόν:** αιτιατική πτώση, υποκείμενο στο απαρέμφατο. **ἀρκεῖν:** αντικείμενο στο ρ., αλλά και απόδοση στην αμέσως μετά υποθετική πρόταση. **εἰ...εἰσι:** υποθ. πρόταση με απόδοση το απαρέμφατο. Πλάγιος υποθετικός λόγος που δηλώνει μία 'πραγματική' υπόθεση. Είναι προφανές η ειρωνεία του 'Ψ-Ξεν.' για το Αθηναϊκό στράτευμα, το οποίο ικανοποιείται με την επάρκειά του να εκδηλώνεται μόνο έναντι των συμμάχων τους, τους οποίους και θέλουν να εξουσιάζουν, κι όχι έναντι των αντιπάλων τους.

II, §2

πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι αὐτοῖς τοιοῦτον καθέστηκεν· τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχομένοις οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας ἀθρόους μάχεσθαι, τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομένοις, ὅσοι νησιῶταί εἰσιν, οὐχ οἷόν τε συνάρασθαι εἰς τὸ αὐτὸ τὰς πόλεις· ἡ γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ, οἳ δὲ κρατοῦντες θαλασσοκράτορές εἰσιν· εἰ δ' οἷόν τε καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταῦτο τοῖς νησιώταις εἰς μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῷ·

Επίσης εντελώς συμπτωματικά εμφανίστηκε σ' αυτούς κι αυτό εδώ το πλεονέκτημα· σε εκείνους οι οποίοι εξουσιάζονται σε χερσαίο έδαφος, υπάρχει η δυνατότητα να συγκεντρωθούν από μικρές κοινότητες και να διεξάγουν μάχη,

ενώ όσοι εξουσιάζονται σε θαλάσσιο χώρο, δηλ. όσοι είναι νησιώτες, δεν έχουν την δυνατότητα να ενώνουν τις πόλεις στο ίδιο σημείο· διότι παρεμβάλλεται ενδιάμεσως ο θαλάσσιος χώρος, ενώ όσοι πάντοτε ασκούν εξουσία είναι κυρίαρχοι στις θάλασσες· αν πάλι υπάρξει η δυνατότητα στους νησιώτες ακόμη και κρυφά να συγκεντρωθούν σ' ένα μέρος, δηλ. σε ένα νησί, θα πεθάνουν εξ αιτίας της πείνας.

πρὸς δέ: 'επίσης, επί πλέον'. **κατὰ τύχην:** 'εντελώς συμπτωματικά', ο συγγ. θεωρεί ότι η κυριαρχία των Αθηναίων στην θάλασσα ήταν ένα συγκυριακό φαινόμενο. **τι..τοιοῦτον:** η αόριστη αντων. είναι το αντικείμενο του ρ. και η δεικτική αντων. είναι επιθ. προσδ. **τοῖς...ἀρχομένοις:** ἐνάρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, δοτική προσωπική στην απρόσωπη έκφρ. 'οἷόν τ' ἐστίν'. **συνοικισθέντας:** συνημμ. μτχ. στο ενν. υποκείμενο του απαρεμφάτου 'μάχεσθαι' που είναι το 'τούς ἀρχομένους'. Η μτχ. είναι επιρρ. τροπική. **ἀθρόους:** επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου. **μάχεσθαι:** υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση. Ο συλλογισμός του είναι πως οι πόλεις που βρίσκονται σε χερσαίο έδαφος μπορούν να συσπειρώνονται εναντίον αυτού ο οποίος τους δυναστεύει, γιατί η επικοινωνία μεταξύ τους είναι σχετικά εύκολη. **τοῖς...ἀρχομένοις:** επίσης δοτική προσωπική στην απρόσωπη έκφρ. 'οἷόν τ' <ἐστι>'. **τὰς πόλεις:** αντικείμενο στο 'συνάρασθαι'. **ἐν τῷ μέσῳ:** ενν. 'ἐστί'. **οἱ δὲ κρατοῦντες:** υποκείμενο. **θαλασσοκράτορες:** κατηγορούμενο. Αντιθέτως οι πόλεις που είναι νησιωτικές δεν μπορούν να συσπειρώσουν τις δυνάμεις τους εναντίον των Αθηναίων, γιατί ο θαλάσσιος χώρος που τις χωρίζει καθιστά την επικοινωνία επικίνδυνη, δύσκολη, και αν κάποτε επιτευχθεί, η έλλειψη τροφοδοσίας όλων αυτών των συγκεντρωμένων δυνάμεων πιο πολύ θα δημιουργούσε προβλήματα, παρά θα έλυνε. **εἰ δ' οἷόν τε:** ενν. <ἐστί>. **καὶ λαθεῖν:** το 'καί' με επιδοτική σημασία 'ἀκόμη και κρυφά', θέλοντας έτσι να τονίσει ότι η συγκέντρωση ναυτικών συσπειρωμένων δυνάμεων είναι αδύνατον γίνει όχι μόνο φανερά, αλλά ακόμη και κρυφά. **συνελθοῦσιν:** μτχ. κατηγορηματική, συνημμ. στην δοτική προσωπική 'τοῖς νησιώταις' δίπλα στο 'οἷόν τ' <ἐστι>'. **λιμῶ:** δοτική της αιτίας στο 'ἀπολοῦνται'. Η έστω και κρυφά συγκέντρωση των δυνάμεων αυτών θα είχε σαν συνέπεια αυτές λόγω ελλείψεως τροφοδοσίας και συντήρησης να αφανιστούν από την πείνα.

II, §3

ὅποσαι δ' ἐν τῇ ἡπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν μεγάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν· οὐ γὰρ ἔστι πόλις οὐδεμία ἣτις οὐ δεῖται εἰσάγεσθαι τι ἢ ἐξάγεσθαι. ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ ὑπήκοος ᾖ τῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης.

Ὅσες τώρα πόλεις βρίσκονται στον ηπειρωτικό χώρο εξουσιαζόμενες από τους Αθηναίους, αυτές που είναι μεγάλες εξουσιάζονται εξ αιτίας του φόβου, ενώ αυτές που είναι μικρές από ανάγκη· διότι δεν υπάρχει καμία πόλη η οποία δεν έχει ανάγκη να εισάγει ή να εξάγει κάτι. Αυτές ακριβώς τις δυνατότητες δεν θα τις έχει, αν δεν είναι υποταγμένη σ' εκείνους που κυριαρχούν στην θάλασσα.

ὅποσαι...εἰσὶ πόλεις: 'ὅσες πόλεις υπάρχουν' το ρ. να είναι υπαρκτικό. **ἀρχόμεναι:** συνημμ. επιρρ. μτχ., τροπική. **διὰ δέος:** οι μεγάλες πόλεις εκτίθενται στον κίνδυνο μιας πιθανής πολιτικής ανατροπής ή και στάσης, αφού το μέγεθός τους κάνει την άσκηση της εξουσίας επιθυμητή. **διὰ χρείαν:** οι μικρές πόλεις έχουν μεγάλες επισιτιστικές ανάγκες. **ταῦτα:** δηλ. 'εἰσάγεσθαι ~ ἐξάγεσθαι' **ὑπήκοος:** κατηγορ. **τῶν ἀρχόντων:** συντάσσεται με το 'ὑπήκοος' ως γενική αντικειμενική. **τῆς θαλάττης:** γεν. αντικειμ στο 'ἀρχόντων'.

II, §4

ἔπειτα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς θαλάττης οἷόν τ' ἐστὶ ποιεῖν ἅπερ τοῖς τῆς γῆς ἐνίοτε, τέμνειν τὴν γῆν τῶν κρειττόνων· παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν ὅπου ἂν μηδεὶς ἢ πολέμιος ἢ ὅπου ἂν ὀλίγοι, ἐὰν δὲ προσίωσιν, ἀναβάντα ἀποπλεῖν· καὶ τοῦτο ποιῶν ἦττον ἀπορεῖ ἢ ὁ πεζῇ παραβοηθῶν.

Κατόπιν σ' αυτούς που εξουσιάζουν στην θάλασσα υπάρχει η δυνατότητα να κάνουν αυτά ακριβώς που ορισμένες φορές είναι δυνατόν σ' αυτούς που εξουσιάζουν στην ξηρά, δηλ. να καταστρέφουν την γη των ισχυρότερων· γιατί τους παρέχεται η δυνατότητα να πλέουν κοντά στα μέρη εκείνα όπου τυχόν κανείς εχθρός δεν υπάρχει, ή όπου τυχόν υπάρχουν λίγοι, και αν πλησιάσουν, υπάρχει η δυνατότητα σε κάποιον να ανέβη στο πλοίο και να αναχωρήσει· και κάθε φορά που κάνει κάτι τέτοιο, αντιμετωπίζει λιγότερα προβλήματα, απ' ό,τι αυτός που επιχειρεί με πεζικό στρατεύμα.

ἐνίοτε: συντάσσεται με το ενν. ρ. της αναφορικής 'οἷόν τ' ἐστὶ'. **τέμνειν:** επεξηγηματικό απαρέμφατο. **παραπλεῖν:** αναφέρεται στις αιφνίδιες επιθέσεις στο έδαφος ενός αντιπάλου από θαλάσσης. **ὅπου ἂν μηδεὶς ἢ πολέμιος:** η από θαλάσσης επίθεση στο έδαφος του αντιπάλου δίνει την δυνατότητα στον επιτιθέμενο να επιλέξει το μέρος εκείνο όπου θα βρίσκονται οι λιγότερες δυνάμεις του αντιπάλου. Αναφορική υποθετική πρόταση του τόπου με 'ἂν+ύποτακτική' με απόδοση την οριστική 'ἔξεστι' και δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν & μέλλον. **προσίωσιν:** με ενν. υποκείμενο 'οἱ πολέμιοι'. **ἀναβάντα:** τροπική μτχ. συνημμ. στο ενν. 'τινά', που είναι υποκ. του 'ἀποπλεῖν'. **τοῦτο ποιῶν:** 'ἦν δὲ τοῦτο ποιῶν'. **ἦττον ἀπορεῖ:** 'αντιμετωπίζει λιγότερα προβλήματα', διότι η υποχώρηση δια θαλάσσης δεν επιτρέπει την καταδίωξη.

II, §5

ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἷόν τ' ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ὅποσον βούλει πλοῦν, τοῖς δὲ κατὰ γῆν οὐχ οἷόν τε ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδόν· βραδεῖαί τε γὰρ αἱ πορεῖαι καὶ σῖτον οὐχ οἷόν τε ἔχειν πολλοῦ χρόνου πεζῇ ἰόντα. καὶ τὸν μὲν πεζῇ ἰόντα δεῖ διὰ φιλίας ἰέναι ἢ νικᾶν μαχόμενον, τὸν δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ἢ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι, <οὗ δ' ἂν μὴ ἢ, μὴ ἀποβῆναι> ταύτη τῆς γῆς, ἀλλὰ παραπλεῦσαι, ἕως ἂν ἐπὶ φιλίαν χώραν ἀφίκηται ἢ ἐπὶ ἥττους αὐτοῦ.

Κατόπιν σε εκείνους που εξουσιάζουν στον θαλάσσιο χώρο είναι δυνατόν να αναχωρούν από την πόλη τους για όσο μακρινό ταξίδι θέλουν, ενώ σ' εκείνους στην ξηρά δεν υπάρχει δυνατότητα να φύγουν από την δική τους πόλη για πορεία πολλών ημερών· γιατί οι πορείες γίνονται με βραδύ ρυθμό, και τρόφιμα δεν υπάρχει η δυνατότητα να έχει αυτός που βαδίζει με τα πόδια για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης αυτός που προχωρεί με τα πόδια, πρέπει να προχωρεί μέσα από μία συμμαχική χώρα ή να νικά μετά από μάχη, ενώ εκείνος που ταξιδεύει με πλοίο, σ' όποια περιοχή συμβεί να είναι εκείνος ανώτερος, έχει την δυνατότητα να κάνει απόβαση, <ενώ όπου τυχόν δεν είναι ανώτερος, να μην κάνει απόβαση> σε κάποιο μέρος εκείνης της περιοχής, αλλά να πλέει κοντά στην ακτή, έως ότου φτάσει σε μία συμμαχική περιοχή, ή σε κάποιους που είναι κατώτεροι από εκείνον.

ὅποσον βούλει πλοῦν: ενν. 'ἀποπλεῦσαι'. 'βούλει' αντί 'βούλονται'. **τοῖς δὲ κατὰ γῆν:** 'ἄρχουσιν'. **ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν:** 'γῆς'. **πολλῶν ἡμερῶν:** γενική της ιδιότητας. **ὁδόν:** αν και τα ρ. κινήσεως είναι αμετάβατα, εντούτοις δέχονται την αιτιατική ως αντικείμενο. **βραδεῖαί:** 'δυσκίνητες'. Τα πεζοπόρα στρατεύματα δύσκολα μπορούν να αιφνιδιάσουν τον αντίπαλο και δύσκολα μπορούν να αποχωρήσουν χωρίς α-

πώλειες. **πολλοῦ χρόνου:** γενική του χρόνου. **ἰόντα:** συνημμ. μτχ. από το ενν. υποκ. του 'ἔχειν' το 'τινά' **διὰ φιλίας:** τα πεζικά στρατεύματα πρέπει να διέρχονται μέσα από συμμαχικές περιοχές, ώστε να μη χρειάζεται να μάχονται για να περάσουν. **ἰέναι ἢ νικᾶν:** υποκείμενα και τα δυο στο απρόσωπο 'δεῖ'. **τὸν δὲ πλέοντα:** έναρθρη μτχ. ως υποκ στο 'ἀποβῆναι'. **οὗ μὲν ἂν ἡ κρείττων:** αναφορική επιρρ. του τόπου με υπόθεση και με απόδοση την οριστική 'ἔξεστιν'. 'οὗ' αναφ. επιρρ. του τόπου. **ταύτη:** δοτική επιρρ. του τόπου. **τῆς γῆς:** γενική διαιρετική στο 'ταύτη'.

II, §6

ἔπειτα νόσους τῶν καρπῶν αἱ ἐκ Διὸς εἰσιν οἱ μὲν κατὰ γῆν κράτιστοι χαλεπῶς φέρουσιν, οἱ δὲ κατὰ θάλατταν ῥαδίως. οὐ γὰρ ἅμα πᾶσα γῆ νοσεῖ· ὥστε ἐκ τῆς εὐθενούσης ἀφικνεῖται τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσιν.

Κατόπιν τις ασθένειες των καρπών, οι οποίες προέρχονται από τον Δία, εκείνοι που έχουν την ισχύ τους στην ξηρά, δύσκολα τις αντιπαρέρχονται, ενώ αυτοί που έχουν την εξουσία στην θάλασσα, με ευκολία. Διότι δεν εμφανίζεται ασθένεια σε όλη τη γη. Συνεπώς από την περιοχή που είναι ακμαία γίνεται εισαγωγή σ' αυτούς που έχουν την εξουσία στην θάλασσα.

νόσους: αντικ. στο 'χαλεπῶς φέρουσι'. **τῶν καρπῶν:** γενική υποκ. στο 'νόσους'. **οἱ...κράτιστοι:** υποκείμενο στο ρ. **χαλεπῶς φέρουσιν:** όσοι δεν έχουν την ναυτική δύναμη, αν στις καλλιέργειές τους εμφανιστεί μία επιδημία, τότε θα κινδυνεύσουν από λιμό, διότι μη έχοντας ναυτική δύναμη δεν θα μπορέσουν να πλεύσουν σε εύφορες περιοχές για να εισαγάγουν τρόφιμα. **ἐκ τῆς εὐθενούσης:** 'από τις περιοχές εκείνες που δεν αντιμετωπίζουν τέτοιες επιδημίες', 'εὐθενέω-ω = ακμάζω, ευδοκιμώ, ανθώ'.

II, §7

Εἰ δὲ δεῖ καὶ σμικροτέρων μνησθῆναι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν τρόπους εὐωχιῶν ἐξηῦρον ἐπιμισγόμενοι ἄλλη ἄλλοις· <ὥστε> ὅ τι ἐν Σικελίᾳ ἡδὺ ἢ ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἐν Κύπρῳ ἢ ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν Λυδίᾳ ἢ ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ ἄλλοθι που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν ἡθροισται διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης.

Αν τώρα πρέπει να αναφέρω και περιστατικά λιγότερο σημαντικά, εξ αιτίας της εξουσίας που έχουν οι Αθηναίοι στην θάλασσα, κατ' αρχήν βρήκαν τρόπους για πλούσια γεύματα, επειδή ακριβώς έρχονται σε επαφή σε διαφορετικά μέρη με διαφορετικούς ανθρώπους. Συνεπώς ό,τι υπάρχει ευχάριστο στην Σικελία ή στην Ιταλία ή στην Κύπρο ή στην Αίγυπτο ή στην Λυδία ή στον Πόντο ή στην Πελοπόννησο ή κάπου αλλού, όλα αυτά έχουν συγκεντρωθεί σε ένα μέρος εξ αιτίας της εξουσίας στην θάλασσα.

τρόπους εὐωχιῶν: η γενική διαιρετική. **ἐπιμισγόμενοι:** η εξουσία στην θάλασσα τους δίνει την δυνατότητα να ταξιδεύουν σε πολλά και διαφορετικά μέρη, και όσες διατροφικές συνήθειες συναντούν που τους εντυπωσιάζουν, τις μεταφέρουν στην Αττική. **ἄλλη ἄλλοις:** το επίθετο 'ἄλλος' σημαίνει 'ένας επόμενος διαφορετικός με τον προηγούμενο', ενώ το επίθετο 'ἕτερος' σημαίνει 'ένας επόμενος ίδιος ή παρόμοιος με τον προηγούμενο'. Συνεπώς το 'ἄλλη' ως δοτική επιρρ. του τόπου δεν σημαίνει σε 'άλλες περιοχές', αλλά 'σε διαφορετικές περιοχές',

και το ‘ἄλλοις’ ως δοτική της συνοδείας στην μτχ. ‘ἐπιμισγόμενοι’ δεν σημαίνει ‘με άλλους’, αλλά ‘με διαφορετικούς ανθρώπους’. **εἰς ἓν:** ενν. ‘μέρος’.

II, §8

ἔπειτα φωνὴν πᾶσαν ἀκούοντες ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ καὶ διαίτῃ καὶ σχήματι χρῶνται, Ἀθηναῖοι δὲ κεκραμένη ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων.

Κατόπιν επειδή ακούν κάθε είδους διάλεκτο, επέλεξαν αυτό το χαρακτηριστικό από την μία περιοχή, και εκείνο από την άλλη. Και οι Έλληνες υιοθετούν δική τους διάλεκτο και τρόπο ζωής και ένδυση, ενώ οι Αθηναίοι μια ανάμειξη από όλους τους Έλληνες και τους βαρβάρους.

ἔπειτα: αντιστοιχεί με το ‘πρῶτον’ (§7). **κεκραμένη ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων:** ότι πρόκειται για μια σκόπιμη υπερβολή, δεν χωρεί καμία αμφιβολία. Όμως μία δόση αληθείας φυσικά και υπάρχει. Ο Αριτοφ. διασώζει κάποιες μαρτυρίες· ο Δικαιοπόλις παρευρίσκεται στην εκκ. τ. δήμου την στιγμή που επιστρέφει μία Αθηναϊκή αποστολή από την Περσία με τα μέλη της ντυμένα με Περσική ενδυμασία (Αχαρν.64). Αυτό που επιθυμεί εδώ ο ‘Ψ-Ξεν.’ είναι να μειώσει το κύρος των Αθηναίων, οι οποίοι ανήγαγαν την καταγωγή τους σε αρχαία πάτρια ήθη και προγονικές αξίες.

II, §9

Θυσίας δὲ καὶ ἱερὰ καὶ ἑορτὰς καὶ τεμένη γνούς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστὶν ἐκάστῳ τῶν πενήτων θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ ἴστασθαι ἱερὰ καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξηῦρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἢ πόλιν ἱερεῖα πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα.

Ως προς τις θυσίες και τις ιεροπραγίες και τις θρησκευτικές εορτές και τους ιερούς χώρους, επειδή η λαϊκή παράταξη γνωρίζει καλά πως δεν υπάρχει η δυνατότητα στον κάθε ένα από τους πένητες και να προσφέρει θυσίες και να έχει ένα πλούσιο γεύμα και να ανιδρύει ιερά και να κατοικεί σε μία πόλη που να είναι και ωραία και μεγαλοπρεπής, ανακάλυψε με ποιόν τρόπο θα πραγματοποιηθούν αυτά. Θυσιάζουν λοιπόν με την παρουσία του πλήθους πολλά σφάγια. Και η λαϊκή τάξη είναι αυτή που έχει πλούσιο γεύμα και παίρνει με κλήρο το κρέας από τις θυσίες.

Θυσίας...ἱερὰ...ἑορτὰς...τεμένη: τέσσερεις αιτιατικές της αναφοράς. **ἱερὰ:** πρόκειται για όλες τις θρησκευτικές ενέργειες προς τιμὴν ενός θεοῦ. **τεμένη:** ‘τέμενος’ ήταν ὅλος ο χώρος ο οποίος είχε αφιερωθεῖ σε μια θεότητα, ενώ ‘ιερόν’ ήταν το κτίσμα εντός του χώρου. **γνούς ὁ δῆμος:** ‘επειδή γνωρίζει ο δῆμος’. **ἱερὰ:** αντικείμενο στο απαρέμφατο. **καλὴν καὶ μεγάλην:** κατηγορ. προσδιορισμοί, ὅχι ‘πόλη που είναι ωραία και μεγαλοπρεπής’, αλλά ‘πόλη που να είναι ωραία και μεγαλοπρεπής’. **ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος καὶ διαλαγχάνων:** η επιλογή του Υποκ. και Κατ. γίνεται με βάση τι ακριβώς θέλει να πει, και αυτό είναι ὅχι ‘ποιός είναι ο δῆμος’, αλλά ‘ποιός είναι αυτός που απολαμβάνει πλούσιο ἔδεσμα και παίρνει με κλήρο τα κρέας της θυσίας’, συνεπώς ‘ὁ δῆμος’ είναι το υποκείμενο και οι άλλες δυο ονομαστικές είναι τα κατηγορούμενα. Η ειρωνική επίθεση εδώ γίνεται στο γεγονός ότι η λαϊκή παράταξη χρησιμοποιεί πόρους ελλημμένους από την αριστοκρατική τάξη για να ικανοποιήσει την ανεπάρκεια της οργανώνοντας θρησκευτικά φεστιβάλ οίνοποσίας.

II, §10

καὶ γυμνάσια καὶ λουτρὰ καὶ ἀποδυτήρια τοῖς μὲν πλουσίοις ἔστιν ἰδίᾳ ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὐτῷ οἰκοδομεῖται ἰδίᾳ παλαίστρας πολλὰς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὐδαίμονες.

Σε ορισμένους πλούσιους υπάρχουν προσωπικά στον καθένα και γυμναστήρια και λουτρά και αποδυτήρια, και η λαϊκή τάξη κατασκευάζει για χάρη της παλαίστρες πολλές και αποδυτήρια και λουτρά για ατομική χρήση. Και ο λαός απολαμβάνει από αυτά πολλά περισσότερα, παρά οι αριστοκράτες και οι ευγενείς πολίτες.

ἀποδυτήρια: επρόκειτο για χώρους ξεχωριστούς από τα κυρίως γυμναστήρια, στους οποίους προετοιμάζονταν οι ασκούμενοι. **τοῖς μὲν πλουσίοις...ὁ δὲ δῆμος:** μία αντίθεση μέσα από την οποία η λαϊκή τάξη εμφανίζεται πιο προνομιούχος από τον κάθε ένα πλούσιο αριστοκράτη πολίτη στην Αθήνα. **οἰκοδομεῖται ἰδίᾳ:** η λαϊκή τάξη χρησιμοποιώντας το δημόσιο χρήμα κατασκευάζει χώρους άθλησης για αποκλειστικά ατομική χρήση. Ενώ δηλ. οι πλούσιοι κατασκευάζουν γυμναστήρια με δικό τους χρήμα, η λαϊκή τάξη κάνει το ίδιο με δημόσιο χρήμα. **πλείω τούτων ἀπολαύει:** το ρ. ‘ἀπολαύω’ όταν συντάσσεται με μία πτώση, αυτή είναι η γενική, όταν όμως συντάσσεται με δυο πτώσεις, τότε υπάρχει η αιτιατική που δείχνει το αντικείμενο της απόλαυσης, και η γενική που δείχνει τον χώρο από τον οποίον προέρχεται το αντικείμενο αυτό, ‘ἀπολαύω τινός τι = απολαμβάνω από κάτι κάποιο πράγμα’. Συνεπώς η γενική ‘τούτων’ δεν εξαρτάται από το ‘πλείω’ ως συγκριτική, αλλά από το ρ., ενώ από το ‘πλείω’ εξαρτάται ο β’ όρος συγκρίσεως ‘ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὐδαίμονες’. Το νόημα είναι ότι: ‘οι φτωχοὶ ἔχοντας την υποστήριξη του δημόσιου χρημάτων ἔχουν περισσότερες ἀπολαύσεις ἀπὸ γυμναστήρια, λουτρά και αποδυτήρια, σε σύγκριση με τον κάθε ένα πλούσιο Αθηναῖο αριστοκράτη’. **οἱ εὐδαίμονες:** ένας όρος με την κοινή έννοια του ‘πλούσιου’. Στην αρχαϊκή εποχή υπάρχουν τρεις όροι που αποδίδουν το ίδιο περιεχόμενο, ‘εὐτυχής’, δηλ. ‘αὐτός που καλὴ τύχη ανεξάρτητα ἀπὸ το αν αὐτὴ ἡ καλὴ του τύχη εἶναι και δικαιολογημένη με βάση την συμπεριφορά του’, ‘ὄλβιος’, δηλ. ‘αὐτός που απολαμβάνει μία ευτυχία ευλογημένη ἀπὸ θεϊκές δυνάμεις’, και ‘εὐδαίμων’, δηλ. ‘αὐτός που οι θεοὶ τον βλέπουν με καλὸ μάτι, τον ευνοοῦν’.

II, §11

Τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἱοί τ’ εἰσὶν ἔχειν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. εἰ γάρ τις πόλις πλουτεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; τί δ’ εἴ τις σιδήρῳ ἢ χαλκῷ ἢ λίνῳ πλουτεῖ πόλις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἐξ αὐτῶν μέντοι τούτων καὶ δὴ νῆές μοί εἰσι, παρὰ μὲν τοῦ ξύλου, παρὰ δὲ τοῦ σίδηρος, παρὰ δὲ τοῦ χαλκός, παρὰ δὲ τοῦ λίνου, παρὰ δὲ τοῦ κηρός.

Και τον πλούτο ἔχουν την δυνατότητα να τον κατέχουν μόνοι αυτοὶ ἀνάμεσα στους Ἕλληνες και τους βαρβάρους. Γιατί αν μια πόλη ἔχει μεγάλη παραγωγή σε ξυλεία κατάλληλη για την κατασκευή πλοίων, σε ποιόν θα την διαθέσει, αν δεν πάρει την συγκατάθεση εκείνου που εξουσιάζει στην θάλασσα; Τι θα συμβεῖ λοιπόν αν μία πόλη ἔχει υπερπαραγωγή σε σίδηρο ἢ χαλκὸ ἢ λίνο, πού θα την διαθέσει, αν δεν πάρει την ἔγκριση εκείνου που εἶναι ο εξουσιαστής στην θάλασσα; Ἐτσι λοιπόν ἀπὸ αὐτὰ τα υλικά ἔχω ἐγὼ τα καράβια μου, ἀπὸ κάποιον ἔχω ξυλεία, ἀπὸ κάποιον ἄλλον σίδηρο, ἀπὸ κάποιον χαλκὸ, ἀπὸ κάποιον λινάρι, κι ἀπὸ κάποιον ἄλλον ἔχω κερὶ.

μόνοι: κατηγ. προσδ. δηλ. ‘οι εκπρόσωποι της δημοκρατικής παράταξης στην Αθήνα’. **τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων:** γενικές διαιρετικές στο ‘μόνοι’. Το πνεύμα του κειμένου είναι ότι ‘οι Αθηναῖοι δημοκρατικοί έχουν συγκεντρώσει στην πόλη τους όλο τον πλούτο που υπάρχει στην Ελλάδα και στους βαρβάρους’. Προφανώς πρόκειται για σκόπιμη υπερβολή. **τις πόλεις:** ‘μία κάποια πόλη εντός ή εκτός Ελλάδος’. **ἐὰν μὴ πείσῃ:** επειδή οι Αθηναῖοι κυριαρχούν στην θάλασσα, όποια πόλη στον ελλαδικό χώρο παράγει και εξάγει ξυλεία, πρέπει να πάρει την άδεια των Αθηναίων για την διακίνησή της, αφού η Αθήνα διαθέτει τον μεγαλύτερο και εμπορικό και πολεμικό στόλο. Συνεπώς η Αθήνα παίρνει εκείνη το μεγαλύτερο μέρος της ξυλείας. **σίδηρος:** ο σίδηρος ήταν απαραίτητος στην ναυπηγική, γιατί με μεταλλικά ελάσματα στερέωναν τα ξύλα μεταξύ τους, αλλά και σε τέτοια ελάσματα στηρίζονταν τα κουπιά. **χαλκῷ:** ομοίως για μεταλλικά ελάσματα, αλλά τώρα σε σημεία όπου απαιτείται το μέταλλο να είναι εύκαμπτο. **λίνω:** το λινάρι χρησιμοποιείται στην κατασκευή ιστίων. **ἐξ αὐτῶν μέντοι τούτων:** δηλ. ‘από όλα αυτά τα υλικά’. **μοί εἰσι:** χρησιμοποιεί το α’ ενικό πρόσωπο σαν να μιλά ένας εκπρόσωπος της Αθηναϊκής δημοκρατίας. Βάζει τους δημοκρατικούς να παραδέχονται την αιτία της υπεροπλίας τους, πως δηλ. αυτή οφείλεται στον εκβιασμό που ασκούν στις πόλεις που παράγουν δομικά ναυπηγικά υλικά. **κηρός:** το κερί τους χρησίμευε στην στεγανοποίηση των αρμών των πλοίων.

II, §12

πρὸς δὲ τούτοις ἄλλοσε ἄγειν οὐκ ἐάσουσιν οἵτινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσιν ἢ οὐ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιῶν ἐκ τῆς γῆς πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν, ἄλλη δ’ οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, οὐδ’ ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα καὶ λίνον, ἀλλ’ ὅπου λίνον ἔστι πλεῖστον, λεία χώρα καὶ ἄξυλος· οὐδὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως οὐδὲ τᾶλλα δύο ἢ τρία μίᾳ πόλει, ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ, τὸ δὲ τῇ.

Κοντά σ’ αυτά δεν θα τους επιτρέψουν να κάνουν εξαγωγές σε άλλα μέρη σε όποιους είναι αντίπαλοί μας, διαφορετικά δεν θα έχουν δυνατότητα ναυσιπλοΐας. Και εγώ λοιπόν χωρίς να κάνω τίποτε στην ξηρά, όλα αυτά τα έχω εξ αιτίας της θαλασσοκρατίας, ενώ καμία άλλη πόλη δεν έχει και τα δυο απ’ αυτά, και ούτε στην ίδια πόλη υπάρχει ξυλεία και λινάρι, αλλά όπου το λινάρι υπάρχει έτσι ώστε να είναι πολύ, η περιοχή είναι πεδινή και άδενδρη. Ούτε πάλι χαλκός και σίδηρος προέρχονται από την ίδια πόλη ούτε τα προηγούμενα δυο ή τρία υπάρχουν σε μία πόλη, αλλά το ένα σ’ αυτήν και το άλλο σ’ εκείνην.

ἄλλοσε: ‘σε άλλος μέρος’. **οὐκ ἐάσουσιν:** ενν. ‘οἱ ἄρχοντες τῆς θαλάσσης’, δηλ. ‘οἱ Αθηναῖοι’. Το ρ. απόλυτο χωρίς αντικ. Ο αφηγητής μιλάει ως δήθεν εκπρόσωπος της δημοκρατικής παράταξης στην Αθήνα. **οἵτινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσιν:** ‘σε όποια μέρη υπάρχουν αντίπαλοί μας’, δηλ. ‘οἱ Αθηναῖοι όντας δημοκρατικοί θα εμποδίσουν την εισαγωγή ναυπηγικῶν υλικῶν σε πόλεις ολιγαρχικές και συνεπώς εχθρικές σε μας’. **οὐ χρήσονται τῇ θαλάσσῃ:** ενν. ‘αυτές οι πόλεις που σκοπεύουν να εξαγάγουν ναυπηγικά υλικά’. **καὶ ἐγὼ μὲν:** δηλ. ‘εγώ ως δήθεν Αθηναῖος δημοκρατικός’. **οὐδὲν ποιῶν:** η αντων. σύστοιχο αντικείμενο και η μτχ. συνημμ. επιρρ., τροπική. Μια προσβλητική παρατήρηση για τους Αθηναίους, αφού τους εμφανίζει ως παρασιτικούς της εργασίας των πόλεων που εξουσιάζουν. **ἐκ τῆς γῆς:** συντάσσεται με το ‘οὐδὲν ποιῶν’, ‘χωρίς να κάνω τίποτε που να προέρχεται από την ξηρά’. **δύο τούτων:** ‘δυο ναυπηγικά υλικά από τα προηγούμενα’. **τῇ αὐ- τῇ:** ενν. ‘πόλει’. **λίνον ἔστι πλεῖστον:** το ουσιαστ. είναι υποκ. και το επίθετο είναι κατηγορ. προσδιορισμός, όχι: ‘όπου υπάρχει λινάρι που είναι πολύ’, αλλά: ‘όπου υπάρχει λινάρι που να είναι πολύ’.

II, §13

Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ πᾶσαν ἡπειρόν ἐστιν ἡ ἄκτὴ προύχουσα ἢ νήσος προκειμένη ἢ στενόπορον τι· ὥστε ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐφορμοῦσι τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἡπειρον οἰκοῦντας.

Επίσης κοντά σ' αυτά πλησίον κάθε χερσαίας περιοχής υπάρχει είτε ακτή που εισχωρεί στην θάλασσα, είτε ένα νησί που βρίσκεται κοντά είτε ένα στενό πέραςμα. Συνεπώς υπάρχει η δυνατότητα σ' εκείνους που κυριαρχούν στην θάλασσα να προσορμίζονται σ' αυτά τα μέρη και να προξενούν ζημιές στους κατοίκους της χερσαίας περιοχής.

ἀκτὴ προύχουσα: δηλ. 'ακρωτήριο'. **στενόπορόν:** 'πορθμός'. **ἐφορμοῦσι:** 'ἐφορμέω-ῶ = προσαράζω με πλοίο'. **τοῖς...ἄρχουσι:** δοτική προσωπική στο απρόσωπο ρ. **λωβᾶσθαι:** υποκείμεν. στο απρόσωπο ρ. **τοὺς...οἰκοῦντας:** αντικ. στο απαρέμφατο. Ο υπαινιγμός γίνεται για τις ακτές της Πελοποννήσου, οι οποίες εμφανίζουν μία τέτοια εικόνα προσφερόμενη για επιθέσεις από θαλάσσης. Το 'ακρωτήριο' ήταν κατάλληλος τόπος προσάραξης των πλοίων του επιτιθέμενου, γιατί η στενότητα του χερσαίου χώρου δεν άφηνε στον αμυνόμενο περιθώρια για ανάπτυξη μεγάλου αριθμού οπλιτών. Το 'νησί' ήταν επίσης κατάλληλο, γιατί λειτουργούσε ως ορμητήριο. Ο 'πορθμός' βοηθούσε στην απόκρουση του επιτιθέμενου στόλου.

II, §14

ἐνὸς δὲ ἐνδεεῖς εἰσιν· εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἐβούλοντο, πάσχειν δὲ μὴδέν, ἕως τῆς θαλάττης ἦρχον, μὴδὲ τμηθῆναι τὴν ἑαυτῶν γῆν μὴδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους· νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους μάλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν οὐδὲ τεμοῦσιν, ἀδεῶς ζῇ καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς.

Σε ένα μόνο πράγμα υστερούν. Διότι αν οι Αθηναῖοι με το να κατοικοῦσαν σε νησί είχαν την εξουσία στην θάλασσα, τότε θα υπήρχε σε αυτούς η δυνατότητα να προξενούν βλάβες, αν θέλουν, ενώ να μη υφίστανται κανένα κακό, όσο χρόνο κυριαρχούν στην θάλασσα, ούτε η χώρα τους να καταστρέφεται ούτε να υποδέχονται στην χώρα τους εχθρούς. Τώρα όμως όσοι ασχολούνται με την γεωργία αλλά και οι πλούσιοι από τους Αθηναίους, βρίσκουν τρόπους συνεννόησης πολύ συχνά με τους αντιπάλους, ενώ η λαϊκή τάξη επειδή γνωρίζει καλά ότι οι αντίπαλοι τίποτε από τα δικά τους δεν θα κατακάψουν ούτε θα καταστρέψουν, ζει χωρίς φόβο και χωρίς να συνδιαλλάσσεται μαζί τους.

ἐνὸς: συντάσσεται με το 'ἐνδεεῖς' ως γενική αφαιρετική. **οἰκοῦντες:** συνημμ. μτχ. επιρρ. τροπική. **ὑπῆρχεν ἂν:** δυνητική οριστική ιστορ. χρόνου για το αντίθετο του πραγματικού. **ποιεῖν μὲν κακῶς:** 'να προξενούν βλάβες'. Απόλυτη σύνταξη χωρίς αντικείμενο. Το απαρέμφ. υποκείμενο στο προηγούμενο απρόσωπο ρ. **πάσχειν:** υποκ. στο απρόσωπο ρ. **'μὴδέν':** σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφατο. Η άρνηση είναι 'μὴδέν' γιατί το απαρέμφατο είναι τελικό, ενώ αν ήταν ειδικό, η άρνηση θα ήταν 'οὐδέν'. Αν οι Αθηναῖοι κατοικοῦσαν σε νησί, τότε θα μπορούσαν εκμεταλλευόμενοι την ισχύ τους στην θάλασσα να προσβάλλουν όποια χερσαία περιοχή θέλουν, ενώ οι εχθροί τους δεν θα μπορούσαν να τολμήσουν μία ναυτική επίθεση εναντίον τους, καθώς δεν θα είχαν ισχυρό ναυτικό. **τμηθῆναι:** επίσης υποκ. στο απρόσωπο ρ. **τὴν...γῆν:** υποκείμεν. στο 'τμηθῆναι'. **προσδέχεσθαι:** επίσης υποκ. στο απρόσωπο ρ. **τοὺς πολεμίους:** αντικείμενο στο 'προσδέχεσθαι'. **οἱ γεωργοῦντες:** 'οι επιχειρηματίες αγρότες', δηλ. όσοι ασκούν αυτό το επάγγελμα όχι για προσωπική επιβίωση, αλλά για εμπορικούς λόγους. **ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους:** βρίσκουν τρόπους επικοινωνίας με τους εχθρούς.

ὁ δὲ δῆμος: ‘η λαϊκή τάξη’. **ἄτε εἰδὼς:** η μτχ. είναι συνημμ. αιτιολογική και με την προσθήκη του ‘ἄτε’ δηλώνει την αντικειμενική αιτιολόγηση. **οὐχ ὑπερχόμενος:** συνημμ. επιρρ. μτχ., τροπική. Οι πλούσιοι Αθηναίοι επειδή κινδυνεύουν να χάσουν την περιουσία τους, προτιμούν να ‘συνδιαλέγονται’ με τους εχθρούς τους, παρά να τους αντιμετωπίζουν, ενώ η λαϊκή τάξη που δεν φοβάται μήπως χάσει, αφού δεν έχει περιουσιακά στοιχεία, προτιμά να πολεμά. Έτσι όμως η Αθήνα δεν έχει σταθερή εξωτερική πολιτική, διότι αυτή είναι ένα κράμα συνδιαλλαγής και βίας.

II, §15

πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἑτέρου δέους ἀπηλλαγμένοι ἂν ᾗσαν, εἰ νῆσον ᾤκουν, μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ’ ὀλίγων μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι μηδὲ πολεμίους ἐπείσπασεῖν· πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ’ ἂν ἐγίγνετο; μηδ’ αὖ στασιάσαι τῷ δήμῳ μηδέν, εἰ νῆσον ᾤκουν· νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες ἐν τοῖς πολεμίῳις στασιάσαιεν, ὥς κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι· εἰ δὲ νῆσον ᾤκουν, καὶ ταῦτ’ ἂν ἀδεῶς εἶχεν αὐτοῖς.

Επίσης και από ένα επιπλέον φόβο θα ήταν απαλλαγμένοι, αν κατοικούσαν σε νησί, δηλ. ποτέ να μη προδοθεί η πόλη τους από κάποιους λίγους ούτε να ανοίξουν οι πύλες ούτε οι εχθροί να εισβάλουν ξαφνικά. Γιατί πώς θα μπορούσε να γίνουν αυτά, αν κατοικούσαν σε νησί; Ούτε πάλι να υπάρξει έστω και η παραμικρή στάση εναντίον της λαϊκής τάξης, σε περίπτωση που κατοικούσαν σε νησί. Τώρα όμως αν κάποιιοι στασιάσουν, είναι δυνατόν να στασιάσουν έχοντας την ελπίδα βασισμένη πάνω στους εχθρούς, με την πεποίθηση ότι θα τους φέρουν μέσα στην πόλη από την ξηρά. Αν όμως κατοικούσαν σε νησί, και αυτά τα ενδεχόμενα δεν θα τους προξενούσαν φόβο.

ἀπηλλαγμένοι ἂν ᾗσαν, εἰ νῆσον ᾤκουν: ευθύς υποθ. λόγος του αντίθετου του πραγματικού. **μηδέποτε προδοθῆναι:** επεξηγηματικό απαρέμφοτο με ἄρνηση το ‘μηδέποτε’ γιατί είναι τελικό. **τὴν πόλιν:** υποκ. του απαρεμφάτου. **πύλας:** υποκ. στο ‘ἀνοιχθῆναι’. **πολεμίους:** υποκ. στο ‘ἐπείσπασεῖν’ **ἀνοιχθῆναι...** **ἐπείσπασεῖν:** επίσης επεξηγηματικά απαρέμφοτα. **ταῦτ’ ἂν ἐγίγνετο:** αττική σύνταξη. **μηδ’ αὖ στασιάσαι:** επίσης επεξηγηματικό απαρέμφοτο. Ως υποκ. ενν. ‘οι ολιγαρχικοί’. **τῷ δήμῳ:** δοτική αντιχαριστική. **μηδέν:** αιτιατική επιρρ. του τρόπου. **εἰ νῆσον ᾤκουν:** ως απόδοση η δυνητική οριστική ‘ἀπηλλαγμένοι ἂν ᾗσαν’. **εἰ στασιάσαιεν:** πάλι με ενν. υποκ. ‘οι ολιγαρχικοί’. **ἐλπίδα:** αντικ. στην μτχ. **ἂν...στασιάσαιεν:** πάλι με ενν. υποκ. ‘οι ολιγαρχικοί’. **ἔχοντες:** συνημμ. επιρρ. μτχ., τροπική. **ἐν τοῖς πολεμίῳις:** δηλ. οι ολιγαρχικοί να στασιάσουν στηρίζοντας τις ελπίδες τους για επικράτηση εναντίον των δημοκρατικών στη βοήθεια που πιθανόν να δεχθούν από τους εχθρούς της Αθήνας, επίσης ολιγαρχικούς. **ὥς...ἐπαξόμενοι:** υποκ. της μτχ. ‘οι ολιγαρχικοί’. Η μτχ. είναι συνημμ. επιρρ., αιτιολογική και με την προσθήκη του ‘ὥς’ γίνεται υποκειμενικής αιτιολογίας ‘με την πεποίθηση (ὅπως νομίζουν) ότι θα τους οδηγήσουν αυτούς μέσα στην πόλη’. **κατὰ γῆν:** ‘διά ξηράς’. Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι δημοκρατικοί είναι πως οι αντίπαλοί τους ολιγαρχικοί μπορούν κάποια στιγμή να επαναστατήσουν εναντίον τους προσδοκώντας βοήθεια από ολιγαρχική πόλη, εχθρική προς την δημοκρατική Αθήνα, και αυτή να έλθει δια ξηράς. Αυτό θα μπορούσε να είχε συμβεί το 457π.Χ., όταν οι Αθηναίοι ολιγαρχικοί εκμεταλλευόμενοι την παραμονή στην Βοιωτία του Σπαρτιατικού στρατού επαναστάτησαν εναντίον των δημοκρατικών προσδοκώντας την βοήθεια δια ξηράς ‘τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα, ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα, Θουκ. 1, 107,4’. **ταῦτ’ ἂν εἶχεν:** αττική σύνταξη. Δυνητική οριστική ως απόδοση της προηγούμενης υπόθεσης, και δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού. **αὐτοῖς:** δοτική της συμμετοχής ή ἄλλως δοτική ηθική.

II, §16

ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νήσον, νῦν τάδε ποιοῦσι· τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην, γινώσκοντες ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται.

Ἐπειδὴ λοιπόν από την αρχή της ιστορίας τους δεν έτυχε να κατοικήσουν σε νησί, τώρα επιχειρούν αυτά εδώ. Δηλ. την χρηματική τους περιουσία την αναθέτουν προς φύλαξη στα νησιά, διότι έχουν εμπιστοσύνη στην θαλασσοκρατορία τους, ενώ για την εδαφική έκταση στην Αττική αδιαφορούν να καταστρέφεται, διότι γνωρίζουν καλά ότι αν ενδιαφερθούν γι' αυτήν, θα χάσουν αγαθά που είναι σπουδαιότερα.

οὐκ ἔτυχον: ‘οἱ Ἀθηναῖοι’ **οἰκήσαντες:** συνημμ. κατηγορ. μτχ. **τάδε:** ὅ,τι ακολουθεῖ στην συνέχεια.
τὴν μὲν οὐσίαν: ‘τὴν κινητὴ χρηματικὴ τους περιουσία’.
πιστεύοντες: συνημμ. επιρρ. μτχ., αιτιολογική.
τεμνομένην: συνημμ. κατηγορ. μτχ. **γινώσκοντες:** συνημμ. επιρρ. μτχ., αιτιολ. **ὅτι...ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται:** Οι Αθηναῖοι δημοκρατικοὶ γνωρίζοντας τὴν ἀδυναμία τους στο πεζικὸ στράτευμα αδιαφοροῦν γιὰ τὴν ὅποια καταστροφή θὰ προξενήσουν οἱ ἐχθροὶ στὶς καλλιέργειες, γιὰτὶ μεγάλη ἐγγειὸς περιουσία δὲν ἀνῆκε ποτὲ στὴν λαϊκὴ τάξη, ἀλλὰ στὴν αριστοκρατική.

II, §17

Ἔτι δὲ συμμαχίας καὶ τοὺς ὅρκους ταῖς μὲν ὀλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν· ἦν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ἥ ὅφ’ ὅτου ἀδικεῖ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων· οἱ συνέθεντο· ἄσσα δ’ ἂν ὁ δῆμος σύνθηται, ἔξεστιν αὐτῷ ἐνὶ ἀνατιθέντι τὴν αἰτίαν τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι ἀρνεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὅτι Οὐ παρῆν οὐδὲ ἀρέσκει ἔμοιγε, ἃ συγκείμενα πυνθάνονται ἐν πλήρει τῷ δήμῳ, καὶ εἰ μὴ δόξαι εἶναι ταῦτα, προφάσεις μυρίας ἐξηύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσα ἂν μὴ βούλωνται. καὶ ἂν μὲν τι κακὸν ἀναβαίνει ἀπὸ ᾧ ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἰτιᾶται ὁ δῆμος ὥς ὀλίγοι ἄνθρωποι αὐτῷ ἀντιπράττοντες διέφθειραν, ἐὰν δέ τι ἀγαθὸν σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν ἀνατιθέασι.

Ἐπίσης στις πόλεις με ολιγαρχικὸ πολίτευμα ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη νὰ τηροῦν συμμαχίες καὶ τοὺς ὅρκους. Διότι ἀν δὲν μένουν σταθεροὶ στὶς συνθήκες, τότε ὑπάρχουν τὰ ονόματα ἀνάμεσα σ’ αὐτοὺς τοὺς λίγους ποὺ ἐκλείσαν τὴν συμφωνία, ἢ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τὴν παραβιάζει. Ἀντιθέτως ὅσον ἀφορᾷ τὶς συμφωνίες ποὺ συνάπτει ἡ δημοκρατικὴ παράταξη, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα σ’ αὐτὴν ἀποδίδοντας τὴν κατηγορία σὲ ἕνα πρόσωπο, δηλ. σ’ αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἀγόρευε ἢ σὲ ἐκεῖνον ποὺ ψήφισε θετικά, νὰ προβάλλει ἀρνήσεις σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους ὅτι ‘Δὲν ἤμουν παρών, οὔτε ἐγκρίνω’, ἀναφορικά με ὅσα πληροφοροῦνται ὅτι ἀποφασίστηκαν ἔστω κι ἀν ἡ λαϊκὴ συνέλευση νὰ βρῆκεται σὲ ἀπαρτία, καὶ ἀν δὲν φανεῖ ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀποτελεσματικά, ἡ δημοκρατικὴ παράταξη ἔχει ἐφεύρει ἀπείρες δικαιολογίες γιὰ νὰ μὴ κάνουν ὅσα τυχόν δὲν θέλουν. Καὶ σὲ περίπτωση ποὺ κάτι ἐπιβλαβὲς δρομολογεῖται ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἡ δημοκρατικὴ παράταξη ἀποφάσισε, ἡ παράταξη αὐτὴ κατηγορεῖ ὅτι λίγοι ἄνθρωποι ἐπειδὴ ἀντιπολιτεύονται τὴν ἴδιαν προκάλεσαν ζημιὰ, ἐνῶ ἀν κάτι ὠφέλιμο δρομολογηθεῖ, τότε ἀνάγουν τὴν αἰτία σ’ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους.

συμμαχίας καὶ τοὺς ὅρκους: πρόκειται γιὰ δυο διαφορετικὲς δραστηριότητες, ἀλλὰ συσχετιζόμενες. Ἡ ‘συμμαχία’ ἦταν ἡ συνθήκη ποὺ υπογραφόταν μεταξὺ δυο ἰσότημων δυνάμεων, εἴτε πόλεων εἴτε πολιτικῶν δυνάμεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταξὺ τους σχέση. Ὅμως ἡ ‘συμμαχία’ χρειάζεται καὶ τὴν ἐπικύρωση τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, δηλ. τοὺς ‘ὅρκους’. Πρόκειται γιὰ θρησκευτικὲς δεσμεύσεις ποὺ γίνονται καὶ στα δύο συμβαλλόμενα κράτη, ἀν πρόκειται γιὰ διακρατικὴ σύμβαση, καὶ προστάτες τῆς ‘συμμαχίας’ γίνονται οἱ ‘ἐπιχώριοι θεοί’ τῶν δυο κρατῶν.

Αυτό επιβαλλόταν διότι αν ένας εκ των δυο πόλεων – κρατών ορκιζόταν σε θεούς που δεν ήσαν ‘ἐπιχώριοι’, τότε δεν θα αισθανόταν και καμία δέσμευση και κανένα φόβο από μία ενδεχόμενη παραβίαση της ‘συμμαχίας’ εκ μέρους του.

τῇ ὕφ’ ὅτου ἀδικεῖ ἀδικεῖ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων †: το χωρίο παρουσιάζει σοβαρότατα προβλήματα στην αντιγραφική του παράδοση, και γι’ αυτό δεν μπορούν οι εκδότες να το αποκαταστήσουν. Σίγουρα όμως εννοείται το ρ. ‘εἰσί’ δίπλα στα ‘ὀνόματα’. Η αναφ. πρόταση ‘ὕφ’ ὅτου ἀδικεῖ’ συντάσσεται με το ‘ὀνοματὰ εἰσί’ ὅπως και ο εμπρόθετος ‘ἀπὸ τῶν ὀλίγων’, και η αναφορική που ακολουθεί διευκρινίζει τον εμπρόθετο. Ο διαζευκτικός ‘ἥ’, αν είναι σωστή η επιλογή των εκδοτών, διαχωρίζει την αναφορική ‘ὕφ’ ὅτου’ με τον εμπρόθετο. Το νόημα πάντως είναι σαφές: ‘Στις συμμαχίες που συνάπτουν οι ολιγαρχικές πόλεις, υπάρχουν τα ὀνόματα αὐτῶν τῶν λίγων (ἀπὸ τῶν ὀλίγων) οι οποίοι ἔκαναν την συμμαχία ‘οἱ συνέθεντο’. *Ἡ τουλάχιστον το ὄνομα εκείνου ο οποίος την παραβιάζει* ‘ὕφ’ ὅτου ἀδικεῖ’.

ἄσσα δ’ ἂν...σύνθηται: αναφ. υποθετική πρόταση με ‘ἂν+υποτακτ.’, που λειτουργεί ως προσδιορισμός της αναφοράς.

ἄσσα: ‘ἄτινα’, αιτιατ. της αναφοράς
ὁ δῆμος: αντιθέτως τώρα οι συνθήκες που υπογράφει η δημοκρατική παράταξη είναι αναξιόπιστες.
σύνθηται: υποτακτ. αορίστου β’ του ‘συντίθεμαι’.

αὐτῷ: ‘τῷ δήμῳ’.
ἐνί: ενν. ‘ἀνδρί’.
ἀνατιθέντι: συνημμ. μτχ., επιρρ., τροπική.

τὴν αἰτίαν: ἄμεσο αντικ. στην μτχ. ‘ἀνατιθέντι’. Η προκατάληψη του ‘Ψ-Ξεν.’ εις βάρος του δημοκρατικού πολιτεύματος είναι προφανής. Πιστεύει ότι σε ένα ολιγαρχικό καθεστώς, είτε καλό είτε κακό, για μία πρόταση που απεδείχθη επιζήμια, θα αυτός που την εισηγήθηκε. Αντιθέτως στο δημοκρατικό πολίτευμα κρύβεται αυτός μέσα στο απρόσωπο πλήθος.

τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι: δύο ἐναρθρες μτχ. ως ἔμμεσα αντικείμενα στην μτχ. ‘ἀνατιθέντι’.

ἀρνεῖσθαι: υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. ‘ἔξεστι’.

τοῖς ἄλλοις: το ρ. ‘ἀρνοῦμαι’ συντάσσεται με δοτική προσωπική που δείχνει το πρόσωπο στο οποίο κατευθύνεται η ἄρνηση, ‘γυμναστέον περὶ τὰ μικρὰ πρὸς τὸ ἀρνεῖσθαι τοῖς αἰτοῦσιν οὐ προσηκόντως *πρέπει να εξασκηθούμε στα λιγότερο σημαντικά πράγματα στο να προβάλλουμε ἄρνηση σ’ εκείνους που διατυπώνουν αιτήματα με τρόπο ἀνάρμοστο*, Πλούτ. De vitioso pudore, 532a1’ ὅπως και ‘Λυσίμαχος...εἰδὼς δὲ τὸν Πύρρον οὐδὲν ἀχαριστεῖν οὐδ’ ἀρνεῖσθαι Πτολεμαίῳ βουλόμενον, *ο Λυσίμαχος ἐπειδὴ γνώριζε ὅτι ο Πύρρος ἤθελε να μην εἶναι ἀχάριστος οὔτε να προβάλλει ἀρνήσεις στον Πτολεμαίῳ*, Πλούτ. Πύρρος, 6,6,4’.

ὅτι Οὐ παρὴν οὐδὲ ἀρέσκει

ἔμοιγε: δυο ειδικές προτάσεις που λειτουργούν ως τα ἄμεσα αντικείμενα του απαρεμφάτου ‘ἀρνεῖσθαι’. Ὅμως ἀντὶ ο λόγος να εἶναι πλάγιος, ως ὀφείλε σε ειδική πρόταση, ο λόγος μετατρέπεται σε ευθύ και ἔχουμε α’ ἐνικό πρόσωπο ‘παρὴν’ και δοτική προσωπική πάλι σε α’ πρόσωπο ‘ἔμοιγε’, σαν να μιλάει τώρα ἐνώπιόν μας ἕνας ἐκ-πρόσωπος της δημοκρατικής παράταξης. Θέλει να αναπαραστήσει τις ψευδεῖς δικαιολογίες που προβάλλουν κατὰ την γνώμη του οι δημοκρατικοί, κάθε φορά που παραβιάζουν μία διακρατική συνθήκη, λέγοντας ὅτι ‘*δεν ἡμουν παρὼν στην ψηφοφορία, και ἐγὼ δεν ἐνέκρινα ἐκείνη την συνθήκη, ὁπότε δεν δεσμεύομαι και να την τηρῶ*’.

ἄ...

τῷ δήμῳ: αναφ. πρόταση ως ἐπίρρ. της αναφοράς.

ἄ: αντικ. στο ρ. ‘πυνθάνονται’.

συγκείμενα: μτχ. συνημμ. κατηγορηματική.

πυνθάνονται: τώρα το ρ. μεταφέρεται πάλι σε αφηγηματικό γ’ ἐνικό πρόσωπο.

ἐν πλήρει τῷ δήμῳ: εμπρόθ. του τόπου με χρήση ἐναντιωματική. Θέλοντας να προσβάλει τους εκπροσώπους της δημοκρατικής παράταξης του βάζει να δικαιολογούνται για τις ὅποιες παραβιάσεις των συνθηκῶν ἔχουν υπογράψει προφασιζόμενοι ὅτι ὅταν ψηφίζοταν η συνθήκη αὐτή, οι ἴδιοι ἦταν ἀπόντες ἀπὸ την λαϊκή συνέλευση ‘*η οποία ὁμως βρισκόταν σε πλήρη ἀπαρτία και σύνθεση*’.

πλήρει: κατηγορ. προσδιορισμός του τρόπου, ‘στην λαϊκή συνέλευση με το να εἶναι αὐτή σε ἀπαρτία’.

εἰ μὴ δόξαι εἶναι ταῦτα: ‘αν τώρα αὐτές οι δικαιολογίες δεν ἀποδώσουν’.

Ευθεία υποθετική πρόταση με ‘εἰ+ευκτ.’

προφάσεις μυρίας: το ουσιαστικό εἶναι αντικ. στο ρ. και το ἐπίθετο εἶναι ἐπιθ. προσδ.

ἐξηύρηκε: η ἀπόδοση της προηγούμενης υποθετικής πρότασης, η οποία εἰσάγεται με ‘εἰ+ευκτ.’ και στην ἀπόδοση θα περιμέναμε δυνητική ευκτική. Ὅμως η οριστική δείχνει ὅτι ἔστω κι αν η ὑπόθεση εκφράζει μία πιθανότητα, η ἀπόδοση εκφράζει σιγουριά και βεβαιότητα.

τοῦ μὴ ποιεῖν: ἐναρθρο ἀπαρέμφατο ως ουσιαστικό, και συντάσσεται με το ‘προφάσεις’ ως γενική ἀντικειμενική.

ὅσα ἂν μὴ

βούλονται: αναφορική υποθετική πρόταση με υποτακτική. **ἄν... ἀναβαίνει:** υποθετική πρόταση με υποτακτική. **ἀπὸ ὧν...ἐβούλευσεν:** αναφορική πρόταση με ἔλξη του αναφορικού, ‘ἀπὸ ὧν = ἀπὸ τούτων ἃ ἐβούλευσεν’. **αἰτιᾶται:** η απόδοση της προηγούμενης υπόθεσης εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρόν & μέλλον. **ὥς...διέφθειραν:** αντικείμενο στο ρ. ‘αἰτιᾶται’. **ὀλίγοι ἄνθρωποι:** ενν. ‘οι ολιγαρχικοί’. **αὐτῶ:** ενν. ‘τῶ δήμῳ’. **ἀντιπράττοντες:** συνημμ. μτχ. τροπική. **διέφθειραν:** απόλυτη σύνταξη χωρίς αντικείμενο, ‘προξένησαν ζημίες’. **ἐὰν δέ τι ἀγαθόν:** ενν. ‘ἀναβαί- νη’, υποθ. πρόταση με απόδοση την οριστική ενεστώτα που ακολουθεί για να δηλώσει πάλι την αόριστη επανάληψη στο παρόν & μέλλον. **σφίσιν αὐτοῖς:** δηλ. ‘τοῖς τοῦ δήμου’. Όταν συμβαίνει κάτι κακό, τότε επιρρίπτουν τις ευθύνες στην αντιπολιτευόμενη παράταξη των ολιγαρχικών πως δήθεν εκείνη πρόβαλε κάποιες δυσκολίες στην σωστή εφαρμογή της συνθήκης, ενώ αν προκύψει κάτι καλό, τότε ανάγουν την αιτία στον κόμμα τους.

II, §18

Κωμωδεῖν δ’ αὖ καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἔωσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς, ἰδίᾳ δὲ κελεύουσιν, εἴ τίς τινα βούλεται, εὖ εἰδότες ὅτι οὐχὶ τοῦ δήμου ἐστὶν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμωδοῦμενος ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀλλ’ ἢ πλούσιος ἢ γενναῖος ἢ δυνάμενος, ὀλίγοι δὲ τινες τῶν πενήτων καὶ τῶν δημοτικῶν κωμωδοῦνται, καὶ οὐδ’ οὗτοι ἐὰν μὴ διὰ πολυπραγμοσύνην καὶ διὰ τὸ ζητεῖν πλεόν τι ἔχειν τοῦ δήμου· ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιοῦτους ἄχθονται κωμωδομένους.

Δεν επιτρέπουν επίσης οι Αθηναῖοι δημοκρατικοί να γελοιοποιεί και να κακολογεί κάποιος την λαϊκή παράταξη, για να μην δυσφημούνται οι ίδιοι, όμως κάνουν προσωπικές παροτρύνσεις στην περίπτωση που κάποιος επιθυμεί, διότι γνωρίζουν καλά πως αυτός που εξευτελίζεται δεν ανήκει στην λαϊκή παράταξη ούτε στον λαό κατά κύριο λόγο, αλλά είναι είτε ένας πλούσιος είτε ένας αριστοκράτης είτε ένας με μεγάλη επιρροή, και είναι έτσι λίγοι εκείνοι από τους πένητες ή τους δημοκρατικούς πολίτες που γελοιοποιούνται, και μάλιστα ούτε και αυτοί, παρά μόνο επειδή ασχολούνται με πολλά πράγματα, και επειδή επιδιώκουν να αποκτήσουν περισσότερα απ’ ό,τι τα υπόλοιπα μέλη της λαϊκής τάξης. Συνεπώς δεν λυπούνται τέτοιου είδους πολίτες όταν διακωμωδούνται.

Κωμωδεῖν...κακῶς λέγειν: αντικείμενα στο ‘οὐκ ἔωσι’, στα οποία ενν. ως υποκείμενα το ‘τινά’. **τὸν μὲν δῆμον:** αντικ. και στα δυο απαρέμφοτα. **οὐκ ἔωσιν:** ενν. ‘οι Αθηναῖοι δημοκρατικοί’. Το 440/439 οι Αθηναῖοι ψήφισαν νόμο ο οποίος περιόριζε την διακωμώδηση των πολιτικών προσώπων γενικώς. Προφανώς επρόκειτο για νόμο ανενεργό, αφού το 424 ο Αριστοφάνης εξευτελίζει τον Κλέωνα στους ‘Ιππείς’, κι όμως αυτός εξελέγη στρατηγός το επόμενο έτος. Αυτό που σίγουρα δεν επιτρεπόταν, ήταν η επί σκηνής διακωμώδηση του δημοκρατικού πολιτεύματος. **ἀκούωσι κακῶς:** ‘κακῶς ἀκούω = δυσφημούμαι, επικρίνομαι’. **ἰδίᾳ:** ‘προσωπικά, με δική τους παρότρυνση’. **εἴ τίς τινα βούλεται:** ενν. ‘κωμωδεῖν καὶ κακῶς λέγειν’. **εὖ εἰδότες:** συνημμ. μτχ., επιρρ., αιτιολ. **τοῦ δήμου...τοῦ πλήθους:** δύο γενικές συντασσόμενες με το ‘ἐστὶ’ ως κατηγορηματικές διαιρετικές. **γενναῖος:** ‘ο αριστοκρατικής καταγωγής πολίτης, ο ολιγαρχικός’, το επίθετο στην αρχαϊκή εποχή χαρακτηρίζει εκείνους που είχαν μια διακεκριμένη καταγωγή. Στον Πίνδαρο η ανδρεία καθώς και η σωματική και ψυχική ρώμη είναι συνέπειες της κληρονομικότητας, ‘φυᾷ τὸ γενναῖον ἐπιπρέπει ἐκ πατέρων παισὶ λῆμα εκ φύσεως το γενναῖο πνεῦμα των πατέρων διακρίνεται στα παιδιά τους, Πίνδ. Πυθ. 8,45’. **δυνάμενος:** ως ‘δυνατοί’ χαρακτηρίζονταν οι αριστοκρατικοί και ολιγαρχικοί πολίτες, λόγω της οικονομικής και κοινωνικής επιρροής που είχαν στην πόλη τους. **ἐὰν μὴ:** δεν εισάγει υποθετική πρόταση, αλλά με επιρρ. σημασία ‘εκτός, εμμή μόνο’. **πολυπραγμοσύνην:** Η πολυσχιδής δραστηριότητα των Αθηναίων δημοκρατικών ήταν γνωστή σε ό-

λους τους Έλληνες. Την μνημόνευσαν οι Κορίνθιοι πρέσβεις στο συνέδριο των στην Σπάρτη λίγο πριν την έναρξη του Πελοποννησιακού πολέμου, όταν δήλωσαν ότι: ‘οι Αθηναίοι δεν σταματούν ποτέ τις επιχειρήσεις τους και δεν ικανοποιούνται με όσα αποκτήσουν, διότι συνεχώς προσθέτουν κτήσεις, και γι’ αυτούς η χαρά βρίσκεται στην εκτέλεση των υποχρεώσεών τους, ενώ η συμφορά τους είναι να απολαμβάνουν μια αδιάφορη ζωή (ήσυχίαν ἀρπάγμονα), κι όχι μία επίπονη δραστηριότητα (άσχολίαν ἐπίπονον), Θουκ. 1,70,8-9’. **τούς τοιούτους:** το ‘ἄχθομαι’ κανονικά συντάσσεται με δοτική της αιτίας, όμως απαντά και η αιτιατική ως κανονικό αντικείμενο με την έννοια ‘λυπούμαι κάποιον / κάτι, Ιλ. 5,361, Ξεν. Ανάβ. 3,2,20’. **κωμωδουμένους:** συνημμ. μετχ., χρονική.

II, §19

φημί οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γινώσκειν οἵτινες χρηστοί εἰσι τῶν πολιτῶν καὶ οἵτινες πονηροί· γινώσκοντες δὲ τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδεῖους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, κἂν πονηροὶ ᾧσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον· οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ κακῷ· καὶ τούναντίον γε τούτου ἔνιοι, ὄντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου, τὴν φύσιν οὐ δημοτικοὶ εἰσι.

Υποστηρίζω λοιπόν πως η λαϊκή παράταξη στην Αθήνα γνωρίζει καλά ποιοί από τους πολίτες είναι ενάρετοι και ποιοί είναι ανέντιμοι. Και παρά το γεγονός ότι γνωρίζουν, εντούτοις συμπαθούν εκείνους οι οποίοι είναι φιλικοί απέναντί τους και εξυπηρετικοί, έστω κι αν είναι ανέντιμοι, ενώ κυρίως αντιπαθούν εκείνους που είναι ενάρετοι. Διότι δεν πιστεύουν πως η ενάρετη συμπεριφορά υπάρχει εκ φύσεως σ’ εκείνους για το δικό τους καλό, αλλά για κακό. Αλλά όμως αντίθετα με αυτήν την πρακτική ορισμένοι αν και πραγματικά ανήκουν στην λαϊκή τάξη, εντούτοις ως προς τον χαρακτήρα τους δεν έχουν δημοκρατικό φρόνημα.

οἵτινες...καὶ οἵτινες: δύο πλάγιες ερωτήσεις αντικ. στο ‘γινώσκειν’. **χρηστοί:** επίθετο των ολιγαρχικών. **πονηροί:** επίθετο των δημοκρατικών. **γινώσκοντες δὲ:** συνημμ. μετχ., εναντιωματική. **τούς ἐπιτηδεῖους καὶ συμφόρους:** αντικείμενα στο ‘φιλοῦσι’. **σφίσιν αὐτοῖς:**δοτική προσωπική στα δυο έναρθρα επίθετα. **κἂν πονηροὶ ᾧσι:** παραχωρητική πρόταση με απόδοση το ρ. ‘μισοῦσι’. **τὴν ἀρετὴν:** υποκείμενο στο απαρέμφατο. **αὐτοῖς:** ενν. ‘τοῖς χρηστοῖς’, δοτική προσωπική στο απαρέμφατο. **πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ:** δηλ. ‘για το καλό των ιδίων των δημοκρατικών’. **ἀλλ’ ἐπὶ τῷ κακῷ:** για τον ‘Ψ-Ξεν.’ οι δημοκρατικοὶ Αθηναῖοι θεωρούν πως η ενάρετη συμπεριφορά των ολιγαρχικών θα ζημιώσει την ισχύ της πολιτικής τους δύναμης, γιατί θα αποδειχθεί έτσι η ανωτερότητα εκείνων. **τούναντίον γε τούτου:** ‘αντίθετα τώρα με την σταθερή απέχθεια που δείχνουν ὅλοι οι δημοκρατικοὶ στην Αθήνα για τους ενάρετους ολιγαρχικούς, υπάρχουν και κάποιοι δημοκρατικοὶ που πλησιάζουν στον χαρακτήρα τους ολιγαρχικούς’. **ὄντες:** εναντιωματική μετοχή. **τοῦ δήμου:** συντάσσεται με την μετχ. ‘ὄντες’ και είναι κατηγορ., διαιρετική. **τὴν φύσιν:** αιτιατ. αναφοράς.

II, §20

δημοκρατίαν δ’ ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγινώσκω· αὐτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν· ὅστις δὲ μὴ ᾧν τοῦ δήμου εἴλετο ἐν δημοκρατουμένη πόλει οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένη, ἀδικεῖν παρεσκευάσατο καὶ ἔγνω ὅτι μᾶλλον οἶόν τε διαλαθεῖν κακῷ ὄντι ἐν δημοκρατουμένη πόλει μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένη.

Εγώ όμως συμφωνώ απόλυτα με τα ίδια τα λαϊκά στρώματα για την δημοκρατία. Είναι δηλ. κατανοητό για τον κάθε ένα να εξυπηρετεί τον εαυτό του. Διότι όποιος αν και δεν ανήκει στην λαϊκή τάξη, επέλεξε να ζήσει πιο πολύ σε μία πόλη με δημοκρατικό πολίτευμα, παρά σε μία ολιγαρχική, προετοιμάστηκε να διαπράξει αδικίες, και κατάλαβε ότι είναι περισσότερο δυνατόν σ' αυτόν να κρυφτεί, αν είναι κακός, σε μία πόλη με δημοκρατικό πολίτευμα, παρά σε μία πόλη με ολιγαρχικό.

δημοκρατίαν: αντικ. στο ρ. **αὐτῷ:** κατηγορ. προσδ. **τῷ δήμῳ:** συντάσσεται με το ρ. ως δοτική συνοδείας. **αὐτόν:** αντικ. στο 'ποιεῖν' με αυτοπάθεια, 'να εξυπηρετεί κάποιον τον ίδιον τον εαυτό του'. **εὖ ποιεῖν:** υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση 'συγγνώμη ἐστίν'. **παντί:** δοτική προσωπική. **ὅστις δὲ μὴ...εἴλετο:** αναφορική υποθετική πρόταση, 'εἴ μὴ τις εἴλετο'. **μὴ ὧν:** συνημμ. επιρρ. μτχ., εναντιωματική. **τοῦ δήμου:** συντάσσεται με την μτχ., ως γενική κατηγορ. διαιρετική. **εἴλετο:** γνωμικός αόριστος αντί για ενεστώτα. **παρεσκευάσατο καὶ ἔγνω:** επίσης γνωμικοί αόριστοι. **διαλαθεῖν:** 'διαλανθάνω = κρύβομαι'. **κακῶ ὄντι:** το επίθετο είναι κατηγορούμενο και η μτχ. είναι επιρρ. υποθετική, συνημμένη στην ενν. δοτική προσωπική 'οἷόν τ' ἐστὶ αὐτῷ'.